

Araştırma Makalesi/ Research Article

1526 Numaralı Rodosçuk (Tekirdağ) Şer'iyye Sicilinin Tanıtımı

Buse Nur Aras*

(ORCID: 0009-0007-8480-3597)

Makale Gönderim Tarihi

07.06.2024

Makale Kabul Tarihi

31.10.2024

Atıf Bilgisi/Reference Information

Chicago: Aras, B. N., "1526 Numaralı Rodosçuk (Tekirdağ) Şer'iyye Sicilinin Tanıtımı", *Journal of International Eastern European Studies/Uluslararası Doğu Avrupa Araştırmaları Dergisi*, 6/2 (Aralık 2024), 227-244.

APA: Aras, B. N. (2024). 1526 Numaralı Rodosçuk (Tekirdağ) Şer'iyye Sicilinin Tanıtımı. *Journal of International Eastern European Studies/Uluslararası Doğu Avrupa Araştırmaları Dergisi*, 6(2) (Aralık 2024): 227-244.

Öz

Bu çalışmanın amacı, Rodosçuk kentinde H.985-986 M.1577-1578 yılları arasında mahkemenin yoğunluğunu ortaya koymak, ne tür belgelerin tutulduğunu belirlemek ve belgeleri konu bakımından inceleyerek değerlendirmektir. Literatür incelendiğinde günümüze ulaşan 244 tane Rodosçuk Şer'iyye Sicilinden çok az bir kısmının transkripsiyonunun yapılarak incelendiği ve bu alanda bir eksiklik olduğu görülmüştür. Amaçlarımızdan birisi bu eksikliği gidererek literatüre katkı ve alanda çalışan kişilere kaynak sağlamaktır. Çalışmamızda Başbakanlık Osmanlı Arşivinde bulunan 1526 Numaralı Rodosçuk Şer'iyye Sicili temin edilerek, transkripsiyonu yapıldıktan sonra belge örneklerinden yola çıkılarak mahkemenin yoğunluğu, belge türleri ve belgelerin konuları incelenmiş ve sayısal veriler halinde sunulmuştur. Davalar türlerine göre ayrılırken merkezden taşraya gönderilenler suret,

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Osmanlı Müesseseleri ve Medeniyeti Tarihi ABD, Türkiye, arssude873@gmail.com.

MA Candidate, Sakarya University, Institute of Social Sciences, Main Discipline of the History of Ottoman Institutions and Civilization, Turkey.

Rodosçuk mahkeme görevlileri tarafından düzenlenen belgeler ise zabıt başlığı altında incelenmiştir. Suret ve zabıtlar incelenerek mahkeme yoğunluğu belirtilmiş, belgeler konu bakımından ekonomi ve adli olmak üzere iki başlık altında değerlendirilerek tablo ve grafik halinde gösterilmiştir. Bu şekilde sicilin tanıtımı yapılmış olup elde edilen veriler sayesinde değerlendirmelerde bulunulmuştur. Sicilin tanıtımı sayesinde bölge ve dönem özelinde sosyal-ekonomik bilgiler elde edilmiş ve analizi yapılmıştır. İnceleme sonucunda 985 yılının Zilkade ayı ve 986 yılının Muharrem ayı mahkemede en yoğun olan aylardır. Sicil içinde en fazla yer tutan belge türü zabıtlardır. Öte taraftan ekonomi konulu davaların daha ağırlıklı olduğu görülürken adli konulu davalara (hırsızlık, darp, cinayet) az rastlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Şer'iyye Sicili, Rodosçuk, Mahkeme, Kadı

Introduction of Rodosçuk (Tekirdağ) Sharia Registry No. 1526

Abstract

The aim of this study is to reveal the density of the court in the city of Rodosçuk between the years of 985-986 H. 1577-1578 M. to determine what kind of documents were kept and to evaluate the documents by examining them in terms of subject. When the literature is examined, it is seen that only a few of the 244 Rodosçuk Sharia Registers that have survived to the present day have been transcribed and examined, and that there was a deficiency in this area. One of the aims is to contribute to the literature by filling this deficiency and to provide resources for those working in the field. In the study, the Rodosçuk Sharia Record No. 1526, which is located in the Prime Ministry Ottoman Archives, was obtained and transcribed. After the transcription was done, the intensity of the court, types of documents and the subjects of the documents were examined based on the document samples and finally presented as numerical data. While the cases were divided according to their types, those sent from the center to the provinces were examined under the title of copy, and the documents prepared by Rodosçuk court officials were examined under the title of minutes. By examining the copies and minutes, the court density was indicated, and the documents were evaluated under two headings, economic and judicial, and shown in tables and graphs. In this way, the registry was introduced and evaluations were made based on the data obtained. Thanks to the introduction of the registry, socio-economic information specific to the region and period was obtained and analyzed. As a result of the analysis, the month of Zilkade in 985 and Muharram in 986 were the busiest months in the court. The document type that took up the most space in the registry was the minutes. On the other hand, it was seen that

economic cases were more prevalent, while judicial cases (theft, assault, murder) were rarely encountered.

Keywords: Court Records, Rodosçuk, Court, Kadi

Giriş

Osmanlı tarihi araştırmaları açısından arşiv belgelerinin ve bu belgeler içerisinde şer'iyeye sicillerinin ayrı bir önemi vardır. Şer'iyeye sicilleri, Osmanlı mahkemelerinde verilen kararların ve tutulan kayıtların toplandığı defterlerdir. Bu bağlamda sicillerden devletin ve toplumun ekonomik, sosyal, idari ve hukuki durumuna ilişkin veriler elde etmek mümkündür. Şer'iyeye sicilleri, bilhassa bir bölge özelinde araştırma yapacak tarihçiler için başvurulacak önemli kaynaklardan biridir.

Rodosçuk kenti mahkeme kayıtları açısından zengin bir kenttir. Nitekim Rodosçuk'a ait günümüze ulaşan 244 defter bulunmaktadır. Öte taraftan bu defterlerden çok az bir kısmının transkripsiyonu yapılarak incelenmesi kentin tarihini değerlendirme açısından literatürde büyük bir eksiklik olarak karşımıza çıkmaktadır. Kentin sosyal ve ekonomik durumunu tarihi açıdan anlamak için bu defterlerin transkripsiyonunun yapılarak incelenmesi önem arz etmektedir. Bu bağlamda yapılan çalışmamız, Rodosçuk kentinin 1577-1578 yılları arasında olan dönemine ilişkin veriler elde etmek ve sosyal-ekonomik durumunu anlamak için önemlidir.

Rodosçuk tarihsel olarak başta Bizans İmparatorluğu sonrasında 1357-58 Osmanlı Devleti'nin eline geçmiş önemli bir liman kentidir. Osmanlı resmi kayıtlarında ismi Tekfurdağı olarak geçmiştir. Osmanlı Devleti'nin eline geçtikten sonra Rodosçuk adı ile anılmaya başlandı. Marmara denizinin kuzey sahili boyunca kurulan şehir çok eski çağlardan beri Marmara bölgesinin önemli ticaret alanlarından birisi olmuştur. İstanbul'un fethiyle birlikte sarayın iaşesinin temini bu limanın önemini daha fazla artırmıştır. ¹ Osmanlı Devleti içinde yer alan Rodosçuk kentinin ticaret anlamında canlı bir limana sahip olması, tahıl zenginliği, kozmopolit yapısı, stratejik konumu ve tarihinin antik çağlara dayanması kentin seçilmesinde etkili olan sebeplerdendir. Rodosçuk'a ait 1526 numaralı sicilin içerisinde yer alan belgeler değerlendirilerek

---

¹ Hacer Ateş, Kuzey Marmara Sahilleri ve Ard Alanında Şehirleşmenin Tarihi Süreci: XVI.-XVII. Yüzyıllarda Tekirdağ ve Yöresi, Doktora Tezi, İstanbul 2009, s. 21.

belge türleri, mahkeme yoğunluğu ve belgelerin konuları tablolar halinde sunulmuştur. Belgelere dayanarak ekonomi ve sosyal konular ile ilgili analizler yapılmıştır. Sicil H. 985 Muharrem-986 Ramazan, M. 1577 Nisan-1578 Kasım tarihleri arasını kapsamaktadır. Sicilin içinde yalnızca bir adet 984 yılına ait suret kaydı bulunmaktadır. Makalenin yazılış amacı literatüre katkıda bulunarak bu alanda çalışma yapan araştırmacılara katkı sağlamaktır.

Başbakanlık Osmanlı Arşivinde yer alan 1526 Numaralı Rodosçuk Şer'iyeye Sicili temin edilerek, transkripsiyonu yapılmıştır. Bu aşama kaydedildikten sonra sicilde rastlanan belge örneklerinden yola çıkılarak mahkemenin yoğunluğu, belge türleri ve belgelerin konuları incelenmiş ve dönemin ekonomik-sosyal durumu ile ilgili değerlendirmelerde bulunulmuştur. Çalışma yapılırken merkezden gönderilen ve doğrudan doğruya mahkeme görevlileri tarafından düzenlenmeyen belgeler suret, mahkeme görevlileri tarafından tutulan belgeler zabıt başlığı altında incelenmiş ve mahkemenin yoğunluğu ortaya çıkmıştır.²

Ayrıca çalışmamızın temelini oluşturan 1526 numaralı Rodosçuk Şer'iyeye Sicili'nin transkripsiyon ve analizinin dışında Rodosçuk'la ilgili yapılan lisansüstü tezler ile diğer araştırma ve inceleme eserlere de başvurulduğunu da belirtmek yerinde olacaktır.³

² Ümit Ekin, "17. Yüzyılın Son Çeyreğinde Rodosçuk Örneğinde Bir Osmanlı Mahkemesinin İş Yüklü", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi* 55/1 (2015), s. 283-304.

³ Suraiya Faroqhi, "İstanbul'un İaşesi ve Tekirdağ-Rodosçuk Limanı", *ODTÜ Gelişme Dergisi, İktisat Tarihi Özel Sayısı*, (1980), s.139-154; İlber Ortaylı, "16. Yüzyılda Rodosçuk (Via Aegnetia'nın Marmara Uzantısı)", *Osmanlı İmparatorluğu'nda İktisadi ve Sosyal Değişim/Makaleler 1*, (2000),s. 85-93; Özlem Sert, *Rodosçuk Osmanlılar Döneminde Esamesi Geçen İnsanların Kenti 1546-1553* İstanbul, 2017, p. 51; Ekin, age, s. 283-304; Ümit Ekin, "17. Yüzyılın Sonlarında Rodosçuk Kazasında Kölelerin Toplumsal Statüsü", *Tarih Araştırmaları Dergisi* 29/47 (2010), s.23-37; Pınar Doğanay, "Arşiv Belgeleri Işığında Rodosçuk'ta Demografik Yapı (1785-1839)", *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 67 (2021), s. 222-237; Pınar Doğanay, "Osmanlı Toplumunda Aile: Rodosçuk Örneği (1785-1810)", *Journal of Universal History Studies* 3/2 (2020), s. 318-335; Şeyda İbicioğlu, *1572 No'lu Tekirdağ (Rodosçuk) Şer'iyeye Sicili Transkripsiyonu ve Tahlili*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2016, s.378; Agron İslami, *1579 Numaralı Rodosçuk (Tekfurdağı) Şer'iyeye Sicilinin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi Sakarya 2010, s. 300; Ayşe Özkan, *1587 Numaralı Rodosçuk (Tekfurdağı) Şer'iyeye Sicilinin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya 2019, s. 367;

Osmanlı'da Şer'i Mahkemeler ve Şer'iyye Sicilleri

Mahkeme, kadıların davalara baktıkları ve yargılama yetkisinin kullanımı için kurulmuş resmi bir kurumu ifade eder. Bilindiği gibi mahkeme kurumu eski İslâm devletlerinde farklı isim ve kurumlar şeklinde mevcuttu. Zaman içerisinde ihtiyaçların ve şartların değişmesi ile teşkilat içerisinde bazı değişiklikler olmuştur. Değişikliklere rağmen asırlarca varlığını korumuş olan mahkeme, Osmanlı Devletinden günümüze kadar gelmiştir.⁴

Osmanlı Devlet'inde yargı yetkisi klasik Osmanlı mahkemesidir. Çok hakimli mahkeme yapısı bir iki istisna dışında Osmanlı hukuk sistemine yabancısıdır. Hem şer'i hem de örfi davalara baktığı için yargı ve yetki alanı kendinden önceki ve çağdaş devletlere göre daha geniş bir yapıya sahiptir.⁵ Mekân olarak bakıldığında ise Osmanlı şehirlerinde büyük mahkeme binalarının mevcut olmadığı görülmektedir. Nitekim genellikle Kadı kendi evini mahkeme davalarına bakmak için kullanırdı.⁶

Şer'iyye sicilleri, fiziksel özellik olarak incelendiğinde dar ve uzun defterlerden ibaret oldukları görülür. Sayfa sayıları ise 10-20'den 200-300'e kadar çıkabilmektedir. Ortalama 100 sayfa olup 400-500 kaydı içermektedir. Osmanlı mahkemesinde kadı veya nâibi tarafından tutulan bu defterler, birçok farklı belge türünü kapsamaktadır.⁷ İncelediğimiz 1526 numaralı defter ise 47 varak olup içerisinde tarihi tam belli olmayanlar ile birlikte toplam 513 adet zabıt, 17 suret bulunmaktadır.

Necla Bostancı, 1596 Numaralı Rodosçuk (Tekirdağ) Şer'iyye Sicilinin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya 2010, s. 321; Furkan Sarı, 1599 Numaralı Rodosçuk Şer'iyye Sicilinin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya 2019, s. 504; Emine Cengiz, 1751 No'lu Rodosçuk (Tekirdağ) Şer'iyye Sicili Transkripsiyon ve Tahlili, Yüksek Lisans Tezi, Trakya 2008, s. 221; Pınar Doğanay, III. Selim Dönemi'nde Rodosçuk (1789-1808), Doktora Tezi, Gazi 2020, s. 270; Hacer Ateş, Kuzey Marmara Sahilleri ve Ard Alanında Şehirleşmenin Tarihi Süreci: XVI.-XVII. Yüzyıllarda Tekirdağ ve Yöresi, Doktora Tezi, İstanbul 2009, s. 320.

⁴ Fahrettin Atar, "Mahkeme", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 27 (2003), s. 338-341.

⁵ Mehmet Âkif Aydın, "Mahkeme", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 27 (2003), s. 341-344.

⁶ İlber Ortaylı, *Hukuk ve İdare Adamı Olarak Osmanlı Devleti'nde Kadı*, İstanbul, 2022, p.68.

⁷ Yunus Uğur, "Şer'iyye Sicilleri", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 39 (2010), s. 8-11.

1526 Numaralı Rodosçuk Şer'iyye Sicilinin Değerlendirilmesi

1526 Numaralı sicil incelendiğinde, defterdeki belgelerde farklı karakterlerde yazı tipinin bulunmasından dolayı belgelerin farklı katipler tarafından tutulduğu ve ayrıca belli bir kronolojik sıralamaya uyulmadığı görülmektedir. Örneğin 986 yılının Muharrem ayında tutulan bir belgeyi 985 yılının Zilhicce ayında tutulan bir belge takip etmektedir. (30-B-4,30-B-5) Varakların sol kısmındaki belgeler A, sağ kısmındakiler B olarak belirtilmiş ve sıra ile numaralandırılmıştır.⁸

Yıl ve Aylara Göre Zabıt Dağılımı ve Mahkemenin İş Yükü

Sicillerdeki belgeler kendi içlerinde tasnif edilerek, mahkeme görevlileri tarafından düzenlenenler zabıt olarak incelenmiş, merkezden gönderilenler ise suret adı altında farklı bir tabloda gösterilmiştir.

Tablo 1: H-985 Yılı Aylara Göre Zabıtların Dağılımı ve Mahkemenin İş Yükü

Yıl	Hicri	Miladi	Belge Adedi	%
985	Muharrem	Mart-Nisan 1577	2	0,78
985	Cemâziyye'l-evvel	Temmuz-Ağustos 1577	3	1,18
985	Cemâziyye'l-âhir	Ağustos-Eylül 1577	11	4,31
985	Receb	Eylül-Ekim 1577	41	16,08
985	Şa'bân	Ekim-Kasım 1577	35	13,73
985	Ramâzân	Kasım-Aralık 1577	27	10,59
985	Şevvâl	Aralık-Ocak 1577-1578	31	12,16
985	Zî'l-ka'de	Ocak Şubat 1578	48	18,82
985	Zî'l-hicce	Şubat-Mart 1578	42	16,47

⁸Bundan sonra 1526 Numaralı Rodosçuk Şer'iyye Siciline atıf yapılırken (R.Ş.S No:1526) şeklinde kısaltılacaktır.

985	Ayı belirtilmeyen hüküm	1577-1578	14	5,49
Toplam			253	100

Kaynak: R.Ş.S No: 1526

1526 numaralı defterde 985 yılına ait toplam 253 zabıt kaydı bulunmaktadır. Bunlardan 14 tanesinin hangi ayda yazıldığı belirtilmemiş ve silik olan belgelerdir. Mahkemenin kayıtlarına göre en çok kayıt Zî'l-ka'de ayı, en az kayıt ise Muharrem ayında yapılmıştır. Mahkeme kayıtlarının azlığı ve çokluğu göz önüne alınarak en yoğun olduğu ay Zî'l-ka'de, en az yoğun olduğu ay Muharrem ayı olarak değerlendirilebilir. Aşağıdaki tabloda 986 yılının aylara göre zabıtların dağılımı verilmiştir.

Tablo 2: H-986 Yılı Aylara Göre Zabıtların Dağılımı ve Mahkemenin İş Yüğü

Yıl	Hicri	Miladi	Belge Adedi	%
986	Muharrem	Mart-Nisan 1578	36	62,07
986	Safer	Nisan-Mayıs 1578	7	12,07
986	Reb'ü'l-evvel	Mayıs-Haziran 1578	6	10,34
986	Reb'ü'l-âhir	Haziran-Temmuz 1578	1	1,72
986	Cemâziyye'l-evvel	Temmuz-Ağustos 1578	1	1,72
986	Cemâziyye'l-âhir	Ağustos-Eylül 1578	2	3,45
986	Receb	Eylül-Ekim 1578	2	3,45
986	Ramâzân	Kasım 1578	2	3,45
986	Ayı belirtilmeyen hüküm		1	1,72

Toplam			58	100
--------	--	--	----	-----

Kaynak: R.Ş.S No: 1526

1526 numaralı defterde 986 yılına ait toplam 58 zabıt kaydı vardır. 986 yılının son dört ayına ait belge bulunmamaktadır. En fazla zabıt Muharrem ayına aittir. Ez az zabıt ise Rebî'ü'l-âhir ve Cemâziyye'l-evvel ayında kaydedilmiştir. 1 zabıt ise ay olarak belirtilmemiştir. Mahkeme kayıtlarını her ay kendi özelinde azlık ve çokluk durumuna göre değerlendirdiğimizde en yoğun olduğu ay Muharrem ayı, en az yoğun olduğu aylar ise Rebî'ü'l-âhir ve Cemâziyye'l-evvel ayları olarak görülmektedir.

İncelenen sicilde tabloda gösterilen toplam zabıt sayısı 311'dir. Tabloda gösterilmeyen 148 adet daha zabıt kaydı mevcuttur. Bu kayıtların tarihi yazılmamış ve silik olduğu tespit edildiğinden tabloda yer verilmemiştir. Tarihi belli olan ve olmayan toplam zabıt sayısı 459 adettir.

Tablo 3: H 985-986 Yılı Suret Kayıtları

Hüküm No	Hicri Yıl-Ay	Miladi Yıl-Ay	Tür
19-A-1	17 Ramâzân 985	28 Kasım 1577	Fermân
42-A-2	Ramâzân 985	Aralık 1577	Berat
42-B-3	Receb 985	Ekim 1577	Fermân
42-B-5	Zî'l-hicce -	-	Fermân
43-A-1	Zî'l-hicce 984	Şubat-Mart 1577	Fermân
43-B-2	-	-	Mektûb
43-B-3	Zî'l-hicce -	-	Mektûb
43-B-4	Zî'l-hicce -	-	Mektûb
43-A-2	6 Cemâziyye'l-âhir 985	21 Ağustos 1577	Berat

44-A-1	17 Zî'l-hicce 984	7 Mart 1577	Fermân
45-B-2	15 Cemâziyye'l-âhir 985	30 Ağustos 1577	Fermân
45-B-3	11 Receb 986	13 Eylül 1578	Fermân
46-A-1	12 Şevvâl 985	23 Aralık 1577	Fermân
46-A-2	16 - 985	-	Fermân
46-B-4	16 Safer 985	5 Mayıs 1577	Fermân
46-B-6	10 Safer 985	29 Nisan 1577	Mektûb
47-B-5	Safer 986	Nisan-Mayıs 1578	Fermân
Toplam			17

Kaynak: R.Ş.S No: 1526

Söz konusu defterde yukarıdaki tabloda da görüldüğü üzere 17 adet suret kaydı olduğu anlaşılmaktadır. Bunlardan 13 tanesi fermân ve berat 4 tanesi ise mektuplardan ibarettir. En fazla suret kaydı Hicri 985 Miladi 1577 yılında tutulmuştur. Dikkati çeken bir diğer husus da bir adet ferman suretinin 984 yılına ait olmasıdır.

Suret kayıtlarına bakıldığında içerik olarak çeşitlilik gözlemlenmiştir. Örneğin Rodosçuk'un bir liman kenti olması sebebiyle merkezden gemilerin çıkmaması ile ilgili gelen emrin yanında (19-A-1) Veziriazam Mehmet Paşa'nın yaptırdığı hamamın tamiri için gelen bir emire de rastlanmaktadır. (42-B-3). Aynı zamanda bir fermanla merkezden on bin kile buğday istenmesi, sarayın buğday ihtiyacının önemli bir kısmının Rodosçuk üzerinden sağlandığını göstermektedir. (45-B-3)⁹

⁹ Sicilde geçen belgeye göre, Rodosçuk ve İncecik kadılarına buğday hususu için emir gelmiştir. Emre göre padişah, sipahi ve yeniçerileri için on bin kile buğday temin edilmesini buyurmuş ve iki adamını bunun için görevlendirmiştir.

İçeriklerine Göre Belgeler

İncelenen sicilde, mahkeme tarafından tutulan kayıtları konu bakımından ekonomi konulu ve adli konulu olmak üzere iki başlık altında değerlendirdik. Aşağıdaki tabloda sayıları verilmiş ve grafikte ise yüzdeler halinde belirtilmiştir.

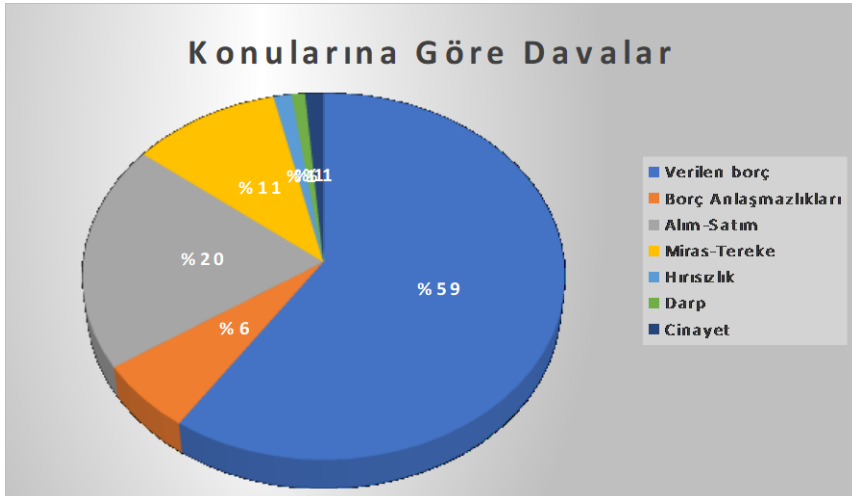
Tablo 4: Konularına Göre Dava Sayıları

Ekonomi Konulu Dava Kayıtları		Adli Konulu Dava Kayıtları	
Borç	201	Hırsızlık	4
Alım-satım	61	Darp	3
Miras-Tereke	33	Cinayet	4
Köle alım-satım-azat	13		

Kaynak: R.Ş.S No: 1526

Borç kayıtları içinde 182 tanesi verilen borcun kaydedilmesi ile ilgiliyken 19 tanesi anlaşmazlıkları içermektedir. Aşağıdaki grafikte konularına göre dava sayılarını yüzdeler halinde görmek mümkündür.

Grafik 1: Konularına göre davalar

Grafikte de görüldüğü gibi verilen borcun mahkemeye kaydedilmesine çok sık rastlanmıştır. Bunu alım-satım, miras-tereke, borç anlaşmazlıkları, köle alım-satım-azat, hırsızlık, cinayet, darp konuları takip etmiştir.

Ekonomi Konulu Davalar

Sicilde en çok ekonomi konulu davaların yer aldığı tespit edilmiştir. Bunların içinde borç kayıtlarından sonra aşağıda tablo halinde listelenen satış davaları (ev-bahçe-tarla) gelmektedir.

Tablo 5: Sicilde Geçen Ev-Tarla-Bahçe Satışları

Hüküm No	Mahalle-Köy	Fiyat-Akça	Satılan Mal
1-B-1	Hoca Veli	3300	Ev
2-A-2	-	1200	Bağ
2-A-3	Karasarı	800	Tarla
2-A-4	Canpaşazâde	700	Ev
3-B-1	İskender Çavuş	6400	Ev
4-A-2	Hüseyin Çavuş	580	Ev
4-B-3	İskender Çavuş	4525	Ev
5-B-1	Naib	1600	Ev
6-A-1	İskender Çavuş	2500	Ev
7-B-4	Banados	3600	Bahçe
8-B-4	Câmi'-i atik	5600	Ev
9-B-4	Naib	1320	Tarla
10-A-1	Kefere Mahallesi	600	Ev
10-A-2	Kefere Mahallesi	870	Bağ
11-B-1	-	500	Tarla
12-A-7	Rodosçuk	1500	Ev
12-B-3	Hayrabolu	2000	Tarla
13-A-1	Kara Kâtip	10000	Ev
13-A-2	Kara Kâtip	500	Ev

13-B-8	Rodosçuk	1500	Ev
14-A-6	Banados	1000	Bağ
15-B-4	-	200	Tarla
17-A-6	Hoca Bayezid	1800	Ev
17-B-4	Bevvâb Mehmed Bey	2500	Ev
21-A-7	Küçük Papaz	1000	Ev
22-B-6	Yunus Bey	1450	Ev
23-A-2	İbrahim Bey	15000	Ev
23-A-5	Bevvâb Mehmed Bey	1200	Ev
23-A-6	Cânibzâde(?)	1000	Ev
25-A-3	Canpaşazâde	1850	Ev
25-A-4	Küçük Papaz	2500	Ev
26-A-6	Banados	650	Tarla
26-B-5	Gazi	900	Tarla
27-B-1	Gazioğlu	800	Tarla
28-B-4	İbrahim Bey	4000	Ev
28-B-5	?	3000	Ev
28-B-6	-	2000	Bağ
28-B-7	Hoca Veli	3000	Ev
28-B-8	-	500	Bağ

29-B-1	Gazioğlu	9000	Tarla ve Ev
29-B-3	-	200	Tarla
30-B-5	Kayı	12640	Ev
32-A-2	Psikopos	6000	Ev
33-A-1	-	9000	Bağ
33-A-3	Behram Reis	3300	Ev
34-B-6	Kefere	1630	Ev
35-A-1	Osmanlı	1200	Tarla
35-B-4	Câmî-i atîk	16300	Ev
36-A-5	Hâcî Hürmüz	2280	Ev
36-B-6	Osmanlı	100	Çayır
37-A-1	Nebîoğlu	4500	Ev
38-A-2	Câmî-i atîk	6000	Ev
38-A-6	Kayı	600	Tarla
38-B-1	Küçük Bayezid	2200	Tarla
39-B-3	Nusretli yolunda	610	Bağ
39-B-3	Yağcı	700	Bağ
40-A-5	Karahisar	680	Bağ
40-B-3	Papaz	3500	Ev
47-A-7	Psikopos	2000	Ev
47-A-8	Yunus Bey	1000	Ev
47-B-1	Canpaşazâde	20000	Ev

Kaynak: R.Ş.S No: 1526

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü üzere toplam 61 adet satış gerçekleşmiştir. Bu satışlardan 37 adeti ev, 13 adeti tarla, 9 adeti bağ, 1 adeti çayır, ve 1 adeti bahçedir. Sicildeki ev, bağ, tarla satışları ekonomik canlılığın bir göstergesidir.¹⁰

Şehirdeki ev satışlarına bakıldığında, evlerin bin ile yirmi bin akça arasında alıcı bulunduğu görülmektedir. Özellikle fevkâni olarak adlandırılan iki katlı evlerin fiyatları, tahtâni olarak adlandırılan tek katlı evlerden fazladır. Fevkâni evlerin üst katında oda ve sofaları vardır. Tahtâni olan evler bir veya birden fazla oda ve bahçeden oluşur. Bu evlerden biri İskender Çavuş mahalle sakinlerinden Ahmet'e aittir. (6-A-1) Tek katlı olan ev önünde sundurma ve meyve bahçesiyle birlikte iki bin beş yüz akçaya alıcı bulurken İbrahim Bey mahallesinde Şaban'a ait olan tahtâni ve fevkâni olan ev oda, ahır ve üç ocağı ile on beş bin akçaya alıcı bulmuştur. (23-A-2)

Ev satışlarını tarla ve bağ satışları izlemiştir. Şehirde bu satışlar genellikle bir veya daha fazla dönümden oluşan tarla ve bağların satışı şeklinde gerçekleşmiştir. Dönüm üzerinden sabit fiyat uygulaması olmadığı için bu satışlarda dönümü kimi zaman yüz yetmiş bir akçadan alıcı bulurken kimi zaman sekiz yüz yetmiş akçadan alıcı bulmuştur. Yaşanan bu fiyat farklılıklarında tarla ve bağın konumu, çevresi, bulunduğu mahalle gibi etkenlerin de önemi vardır.

Satış işlemleri genellikle Müslüman halk arasında gerçekleşmiştir. Her cemaatin kendi arasında satış yaptığı görülmüştür. Bu durum Müslüman halkın çoğunluğu oluşturmasından kaynaklanıyor olabilir. Nitekim Hacer Ateş doktora tezinde 16. Yüzyılda gelişen ticaret ile birlikte Rodosçuk'ta nüfusunun arttığını belirtmektedir.¹¹ Öte taraftan satışların büyük çoğunluğu erkekler arasında gelişirken kadınların da dahil olduğu satışlar vardır. Bu durum kadınların sosyal hayat içinde aktif olarak rol aldıklarını göstermesi bakımından önemlidir.

¹⁰ Tabloda okunamayan kısımlar “?” işareti ile sicilde isimi belirtilmemiş kısımlar ise “-” işareti ile gösterilmiştir.

¹¹ Hacer Ateş doktora tezinde 1550'lerin başında kasaba nüfusunun 5000'e yakın olduğunu tespit etmiş ve bu artışın ilerleyen yıllarda devam ettiğini belirtmiştir. Artış sebebini ise ticari aktivitelerdeki artış olarak değerlendirmiştir. Ateş, age, s. 114-115.

Adli Konulu Davalar

Söz konusu sicilde darp, cinayet ve hırsızlık gibi adli davalara rastlanmıştır. Adli konulu davalar incelendiğinde şehirdeki asayişin tam olarak sağlanamadığı düşünülmektedir.

Tablo 6: Sicilde Geçen Adli Konulu Davalar

Hüküm No	Konu	Davalı
4-B-4	Darp	Yusuf
9-A-10	Darp	Piri Ali bin Süleyman
10-A-3	Cinayet	Hasan
16-B-2	Hırsızlık	Mehmed Pervane
16-B-9	Hırsızlık	Mehmed
20-B-2	Hırsızlık	Yusuf bin Ramazan
22-A-1	Cinayet	-
28-A-4	Hırsızlık	Dimo
32-A-3	Darp	Ali
39-B-5	Cinayet	Ahmed
41-A-2	Cinayet	Hasan bin Turgut

Kaynak: R.Ş.S No: 1526

Adli konulu davaların ekonomik konulu davalara göre daha az yer tuttuğu görülmektedir. Davaların büyük bir çoğunluğunu Müslüman halk oluşturmaktadır. Sadece bir hırsızlık davasında Rum olan Dimo'nun ismi geçmektedir. Zabıtların sonunda özenle zikr edilen şuhûdü'l hâl kısmının sadece merakla izleyen halk olmaktan ziyade mahkemeye gözlemci sıfatıyla katılan kimseler oldukları veya mahkemede işi olup bekleyen kimseler oldukları söylenebilir.¹² Gayrimüslimler Osmanlı mahkemelerini aktif olarak kullanabiliyorlardı. Nitekim sicilde yaşadıkları anlaşmazlıklar sebebiyle mahkemeye başvurduklarını görüyoruz. Farklı cemaatler arasında çatışma içeren bir dava kaydına rastlanmazken, zabıtların şuhûdü'l hâl kısmında farklı cemaatlere mensup kişilerin birbirlerine şahitlik yaptıkları görülmektedir. İki gayrimüslim arasında olan davalarda şahitler Müslüman veya

¹² Ahmet Kılıç, Betül Kayar, "Osmanlı Yargılama Hukukunda "Şuhûdü'l Hâl'in Fonksiyonunu Yeniden Değerlendirme Gerekliliği", *Adalet Dergisi* 62-63 (2019), s. 35. Hülya Taş, "Osmanlı Kadı Mahkemesindeki "Şuhûdü'l-Hâl" Nasıl Değerlendirilebilir ?", *Bilig*, 44 (2008), s.31.

gayrimüslim olabilirken bir Müslüman'ın gayrimüslime açtığı davada da şahitlerin gayrimüslim veya Müslüman olması hukuken uygundu. Örneğin 28-A-4 numaralı belgede geçen Dimo'nun hırsızlık davasında Müslüman kişilerin şahitlik yaptığı görülmüştür. Fakat Müslümanlar arasında olan davalarda gayrimüslimler şahitlik yapamazdı. Aynı zamanda sicilde şahitlik yapan kişilerin mesleklerinde çeşitlilik gözlemlenmiştir. Kasap, asker, göz hekimi, imam gibi farklı meslek gruplarından kişileri şuhûdü'l hâl kısmında görmek mümkündür.

Sonuç

Bu çalışmada, 1526 numaralı Rodosçuk şer'iyeye siciline (H. 985 Muharrem-986 Ramazan, M.1577 Nisan-1578 Kasım) dayanarak mahkeme yoğunluğu, belgelerin tür ve konuları sınıflandırılarak analizler yapılmaya çalışılmıştır. Belgeler türlerine göre sınıflandırılırken doğrudan doğruya mahkeme görevlileri tarafından düzenlenen belgeler zabıt, merkezden taşraya gönderilen belgeler suret başlığı altında incelenmiştir. Defterde zabıtlar çoğunluğu oluştururken, tarihlerine göre incelendiğinde mahkeme yoğunluğunun 985 yılının Zilkade ayı ve 986 yılının Muharrem ayında fazla olduğu tespit edilmiştir. En fazla zabıt kaydının 985 yılına ait olması 986 yılının son dört ayının defterde yer almamasından kaynaklanıyor olabilir. Toplam 17 adet suret olup, bunlar içinde 13 tanesi ferman ve berat, 4 tanesi mektuptur. Rodosçuk'un liman kenti olması, yetiştirilen tahılların saray ihtiyacı için gönderilmesi ve yapılan alışverişler değerlendirildiğinde ekonomik açıdan canlı bir kent olduğu söylenebilir. Osmanlı Devleti için hem ticaret anlamında hem tahıl temini anlamında önemli bir kenttir.

Davalar konularına göre incelendiğinde ekonomi konulu toplam 308, adli konulu 11 dava kaydına rastlanmıştır. Adli konulu davalara az rastlanmasının sebebi bazı anlaşmazlıkların mahkemeye gitmeden çözülmesi olabilir. Ekonomi konulu davalara çok rastlanmasının sebebi ise halkın büyük çoğunluğunun verdiği borcu mahkemeye kaydettirmesinden kaynaklanmaktadır. Ev ve tarla satışlarındaki fiyatlandırmada satılan malın konum, çevre ve mahalle özelliklerine göre fiyatlarında artış-azalma gözlenmiştir. Satışların çoğu erkekler arasında gelişirken kadınların da dahil olduğu satış işlemleri vardır. Bu kadınların sosyal hayat içinde aktif rol aldıklarının göstergesidir. Adli konulu 11 dava içinde sadece bir tanesi farklı bir cemaate mensuptur.

Kalan 10 dava Müslümanlar arasında geçmiştir. Farklı cemaatler arasında çatışma içeren dava kaydına rastlanmamıştır. Bu durum Müslüman halkın çoğunluğu oluşturmasından kaynaklanıyor olabilir. Sicilde geçen belgelerin şuhûdü'l-hâl kısmında farklı cemaatlerin birbirlerinin davalarına şahitlik yaptıkları görülmüştür. Rodosçuk kenti tarihinin bütünsel olarak değerlendirilebilmesi için günümüze ulaşan sicillerin tamamının transkripsiyonu yapılarak incelenmesi önem arz etmektedir.

Kaynakça

BOA,MŞH.ŞSC.d.7237

Atar, Fahrettin, "Mahkeme", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, 27 (2003) s. 338-341.

Ateş, Hacer, *Kuzey Marmara Sahilleri ve Ard Alanında Şehirleşmenin Tarihi Süreci: XVI.-XVII. Yüzyıllarda Tekirdağ ve Yöresi*, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih ABD, İstanbul, 2009.

Aydın, Mehmet Âkif, "Mahkeme", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c. 27, İstanbul, 2003 s. 342-344.

Bostancı, Necla, *1596 Numaralı Rodosçuk (Tekfurdığı) Şer'iyeye Sicilinin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yeniçağ Tarihi ABD, Sakarya, 2010.

Cengiz, Emine, *1751 No'lu Rodosçuk (Tekirdağ) Şer'iyeye Sicili Transkripsiyon ve Tahlili*, Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih ABD, Edirne, 2008.

Doğanay, Pınar, "Arşiv Belgeleri Işığında Rodosçuk'ta Demografik Yapı (1785-1839)", *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 67 (2021), s. 222-237.

Doğanay, Pınar, *III. Selim Dönemi'nde Rodosçuk (1789-1808)*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 2020.

Doğanay, Pınar, "Osmanlı Toplumunda Aile: Rodosçuk Örneği (1785-1810)", *Journal of Universal History Studies*, 3/2 (2020), s. 318-335.

Ekin, Ümit, "17. Yüzyılın Son Çeyreğinde Rodosçuk Örneğinde Bir Osmanlı Mahkemesinin İş Yükü", *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi* 55/1 (2015), s. 283-304.

Ekin, Ümit, "17. Yüzyılın Sonlarında Rodosçuk Kazasında Kölelerin Toplumsal Statüsü", *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 29/47 (2010), s. 23-37.

Faroqi, Suraiya, "İstanbul'un İaşesi ve Tekirdağ-Rodosçuk Limanı", *ODTÜ Gelişme Dergisi*, Ankara, 1980, s. 139-154.

İbicioğlu, Şeyda, *1572 No'lu Tekirdağ (Rodoscuk) Şer'iyye Sicili Transkripsiyonu ve Tahlili*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih ABD, İstanbul, 2016.

İslami, Agron, *1579 Numaralı Rodoscuk (Tekfurdağı) Şer'iyye Sicilinin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yeniçağ Tarihi ABD, Sakarya, 2010.

Kılıç, Ahmet, Kayar Betül, "Osmanlı Yargılama Hukukunda "Őuhudü'l Hâl'in Fonksiyonunu Yeniden Değerlendirme Gerekliliği", *Adalet Dergisi*, (2019).

Ortaylı, İlber, "16. Yüzyılda Rodoscuk (Via Aegnetia'nın Marmara Uzantısı)", *Osmanlı İmparatorluğu'nda İktisadi ve Sosyal Değişim/Makaleler I*, Turhan Kitabevi, Ankara, 2004, s. 85-93.

Ortaylı, İlber, *Hukuk ve İdare Adamı Olarak Osmanlı Devleti'nde Kadı*, İstanbul, 2022.

Özkan, Ayşe, *1587 Numaralı Rodoscuk (Tekfurdağı) Şer'iyye Sicilinin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih ABD, Sakarya, 2019.

Sarı, Furkan, *1599 Numaralı Rodoscuk Şer'iyye Sicilinin Transkripsiyonu ve Değerlendirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih ABD, Sakarya, 2019.

Sert, Özlem, *Rodoscuk Osmanlılar Döneminde Esamesi Geçen İnsanların Kenti 1546-1553*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih ABD, İstanbul, 2017.

Taş, Hülya, "Osmanlı Kadı Mahkemesindeki "Őuhudü'l-Hâl" Nasıl Değerlendirilebilir?", *Bilig*, 44 (2008), s.25-44.

Uğur, Yunus, "Şer'iyye Sicilleri", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c. 39, İstanbul, 2010 s. 8-11.